

Com si sens endonés alguna cosa de que sia de Vic o de Girona.

XIII

Més entenimentada i raonablement parlen els Pollastres ja mitg espavonats, que, segons testimonis de pagesia recullits per mon amic Aguiló, que Déu tinga, se passegen pel corral i, esgarrifats de la dolenta marxa del món, exclamen:

Quin món es aquest!
Quin món es aquest!

I sa mare, la Lloca, els respon ab veu grossa i esquerdada, i no sé ab quina veritat, perquè en això m confesso tant ignorant com la Gallina:

Coc, coc.
Durarà poc,
durarà poc.

Els masiaires del Rosselló, que crien molta aviram, diuen que la Gallina, així que acaba de fer un ou, se queixa al Gall, dient-li a grans crits:

Vaig descalça! Vaig descalça! Vaig descalça!

El Gall, al sentir ses queixes, li respon, no sé si per riure o de debò, també a grans crits:

Posa-t es...clops!

XIV

No parla tant bé l Corb, que, segons diuen, troba negra la Garça. D'ell sí que s pot dir que es un mal aucell, que tant dolentes té les obres com les paraules. Pera ls ascetes llatins diu:

Cras, cras.

Això es:

Demà, demà.

I es imatge del pecador, que va allargant la conversió d'un dia a l'altre, i a l'hora de la mort encara fa la mateixa cançó:

Cras, cras.

Més pera ls catalans diu:

Carn, carn,

com un golafre que no s veu mai tip. Més ell troba sabata pera son peu, podent-se apropiari l'adagi «Tal faras, tal trobaras», perquè tot

cridant *Carn, carn*, va deixant la seva a una banda i altra, fins al punt de que en altre temps venien a nuvolades que tapaven el sol i avui gairebé no sen veu un per medicina.

XV

El cant del Corb té alguna llunyana semblança ab el de l'Anec, qui del matí al vespre repeteix la mateixa cançó enfadosa de:

Vull naps, vull naps.

XVI

El Tudó, tot pellucant els negres grans de rosari de l'eurera, i en dies de més necessitat picant les aglans del roure, canta, arrocegant l'última sílaba, eixa cançó, que alguns senyors empobrits poden pendre per seva:

Quan tenia blaaat
no tenia saaac:
ara que tinc saaac,
ara no tinc blaaat.

XVII

Més no totes les que s diuen dels aucells són veritat.

Voleu un aucell més innocent i bo que la Tortora? Ella, al quedar-se viuda, no volgué tornar-se a aparellar, i desde llavors va trista i desolada pels boscos solitaris, plorant sempre al seu espòs. Doncs hi ha qui la mormura i interpreta sos planyivols crits de dolor de la manera més prosaica.

Diuen, ara veieu quines coses de dir, que tenia un ruquet, i que, havent-lo trobat a faltat, va pel bosc cridant-lo:

Ruuc, ruuc!

Afegeixen que la Busqueta (una altra que no ha filat d'avui) li ha robat tot, i, fugint, toca l'ase, fent:

Trac, trac!

aquell sò gutural que llencen els traginers a l'arriar alguna bestia.

La Tortora va a demanar al Cucut si l'ha vist, i aquest li respon secament:

Perdut! Perdut!

Va a demanar al Rossinyol si n sab' res, i li contesta:

Per aquí ha passat,
per aquí ha passat.
Tau, tau, tau, xirivists!

XVIII

Al Rossinyol li atribueixen també aquesta dita popular:

La criada del Mas Nou
s'ha begut un plat de vi
bo, bo, bo, bo.
Jo l'he vist.

Al més inspirat dels cantors li ha tocat l'interpretació més pobre. Jo no vull pas creure que el rei dels aucells cantadors no sapiga cançons més boniques.

XIX

Millors coses diu la Calandria tot pujant-se amunt, amunt, cada matí, segons aquesta corrandia, que deu ser dictada pels pagesos del pla d'Urgell, que l'han poguda sentir bé:

El cantar de la Calandria
es un cantar molt humil:

cantant cantant va dient-ne:
«Val més un amor que mil».

Si parla de l'amor del cel, com es de creure i de pensar, o d'un aucell que hi vola cada matí ab tant dalè, verament té raó. Val més un amor del cel que mil amors de la terra.

XX

Els pagesos de la banda de Targa n contenen una de la Cigala i del Cucut que no m vull deixar al tinter. Diu que una vegada tenien un camp de forment. Quan l'hagueren segat en bona companyia, anaren per dur les garbes a l'era, o sia pera garbejar. La Cigala estava dalt de la carreta posant bé les garbes, i el Cucut les hi donava. Més aquest no anava prou depressa, i la Cigala, enfadada, li digué, fent un revol:

— Puja tu a la carreta i aparella les garbes: ja te les donaré jo.

El Cucut hi pujà, i la Cigala li portà la primera garba, dient-li: «Té». I tot seguit la segona i la tercera: «Té, té, té». I ell, no entenent-se de feina, li responia llastimosament: «No puc!» I la Cigala li n duia més: «Té, té, té, té, té», fins que el Cucut, esglaiat de la feina, fugí dient: «No puc! No puc!». I desde

aquell moment sel coneix pel *No puc*, puix li ha quedat aquest nom. Mai més s'es vist desde que ls segadors lliguen la primera garba.

En cambi, la Cigala, com si li donés encara dalt de la carreta, va dient tot l'estiu, i cada dia més depressa: «Té-té-té-té-té».

XXI

Més la cançó de l'amor de Déu la canta millor encara l Tudó ja esmentat, que diu:

Dolcissim Jesuuús,
de vós humilmeent,
crec que vós m aideeeu.
Séns la vostra ajuuuda
no puc entrá al ceel.

Aixís m'ho deia un home senzill dels vesants del Montseny. Jo, tot escrivint-ho, li objectava que no podia l'aucell entrar al cel, com desitjava entrar-hi; més ell me respongué, savia i místicament, que això l bon aucell ho canta pera nosaltres.

XXII

Les Grues, fugint de les glaçades del Nord, solen passar, a mitjans d'Octubre, per la costa,

venint de llevant, anant-sen cap a ponent, qui sab si a Andalusia o a les provincies meridionals d'Espanya. Solen volar en dues fileres, que s troben per la punta, aon va la davantera, que, més forta que les altres, ha de rompre l'aire, o tal vegada, més vella i experimentada, ha de servir de serviola en sa navegació aèria. Al volar en el cel blau, sa voladuria pren la forma de la lletra V. Jo les he vistes a grans vols en els grans boscos d'Extremadura, per on passen a l'entrada de l'hivern, tornant-sen cap a les terres del Nord a ultims d'Abril.

Elles mateixes, ab la franquesa que tenen els aucells ab els pagesos, ja ls ho diuen en la vinguda:

Pagès, pagès,
sembla les faves,
que quan tornarem
ja sien cavades.

Consona ab aqueixa corranda, o lo que sia, el vell adagi:

Quan la grua va a guar,
pagès, posa-t a sembrar.

No sé de quin terror es propi aquest adagi, que no es pas de la costa:

Quan ve la grua de ponent
el pagès sembra l forment.

XXIII

El Pigre, amic del pla del Rosselló, s'està sovint, com el pagès, en mig del camp cercant cuquetes i larves, més sempre ab els ulls ben oberts per lo que puga esdevenir. Si arriba a ovirar, o no sé si diga flairar, un caçador que se li acosta ab males intencions, fuig per l'altre cantó, dient ab grans crits:

T'hai vist, t'hai vist!

com volent dir-li: «Vine-m al darrera».

A pesar de son trajo violat i de portar en son cap algun rastre de corona, fa la vida humil del camp, aon cerca cuquets, larves d'insectes i petites llimoses.

XXIV

Un jornalier del Rosselló fou llogat pera l treball de la vinya i convingueren el preu de la jornada, no parlant del vi, com calia.

L'endemà començà de treballar ab les ar-pelles, i tot el dia l Verderol o Verdala li era davant dient:

Critxevitit!

Ell se digué: «Aqueix aucell te diu:

Fotges sense vi».

Cap a la tarda deixà'l treball, i al venir l'amo li digué que un aucell se burlava d'ell i li deia:

Fotges sense vi.

—Fotjaré pas pus. I bé: demà vull lo vi.
I l'amo li donà l vi, com era acostumat.

XXV

La major part de les aus i dels aucells canten una temporada o altra, sinó tot l'any; més nostre poble de pagès ha donat an algun d'aquests cants nom particular i ben significatiu. Veus-aquí ls que recordo:

El Pavo reial *crida*.

La Gallina *escataina* i *catasqueja*. Quan es lloca, a la Seu d'Urgell diuen que *cascallega*.

L'Oliva *xiscla*.

La Perdiu: aquí diuen que *enotxeja*; al Lluçanès, *escotxina*.

El Pinsà: a Vic *piteja*; a l'Empordà *pituleja*.

L'Oriol *renega*.

El Perdigot: *ratxa*, *retxeja*; a l'Empordà diuen que *fregeix peix*.

La Merla *xiula*.

El Pardal *xerra*.

El Lloro *parla* o *enraona*.

El Colom *rucua*, *rucueja*, *parrupeja*.

L'aucell petit *piula*.

El Rossinyol *refila*, *xerica* o *xivica*.

Els Pinsans, Passarells i altres aucells cantadors *redoblen*.

De tots aquests verbs, inventats pera significar, no sé si diga pintar, el cant de diferents aucells, no n'hi ha un d'inventat per cap savi ornitolec: tots són obra, i obra admirable, de nostre poble. El poble ha fet encara més: ha escoltat la veu dels aucells i ha volgut traduir les seves notes en paraules, en dites i fins en adagis, donant-los sos mateixos sentiments i fent-los parlar son mateix llenguatge.

NOTES ESPARCES

LA GALLINA

REFERENT al cant de la Gallina, contem d'un compatrici nostre que anà a França sense saber un borrall de francès. En la posada aont anà a parar, al veure que s posava a taula, li demanaren què volia. Ell volia una truitada; però, no sabent com se deia semblant cosa, se posà a catasquejar tant bé i ab tant primor com la gallina quan ha post, mentres que ab els dits procurava imitar la forma de l'ou. No cal dir que ls francesos l'entengueren de bo i millor, com si hagués cantat la Gallina en persona, i a corre-cuita li fou servida la truitada millor que sapigueren fer.

D'un instrument que hi ha fet d'una polla pera aclamar les perdius ne diuen a la Guilleria *escotxinador*.